

EXEMPLAR

**Vertaisohjaajien
koulutusohjelma**

Moduuli 8: Tietotekniikka ja sosiaalinen media

Luotettavien tietojen etsiminen

Intro

Jean Léon Gerome (1896):
La Vérité sortant du puits

Tarina Totuudesta ja Valheesta

- **Tarina on yli 200 vuotta vanha.
Onko se vielä merkityksellinen? Miksi?**
- **Miten tarina on yhteydessä nykypäivään?**

Kuinka tarina jatkuu?

A

Väsyttään viettämään 200 vuotta kaivossa, Totuus pukeutui Valheen vaatteisiin, koska se oli ainoa tapa saada hyväksyntää jälleen maailmalta.

Joten Totuutta ja Valhetta on ihmisten ollut mahdotonta erottaa toisistaan, paitsi niiden, jotka ovat nähneet heidät alasti

B

Totuus pysyi kaivossa, mutta joskus ihmiset tulevat ja istuvat lähelle kaivoa etsien häntä. Jos he ovat vilpittömiä ja valmiita katsomaan häntä alasti, Totuus tulee esille.

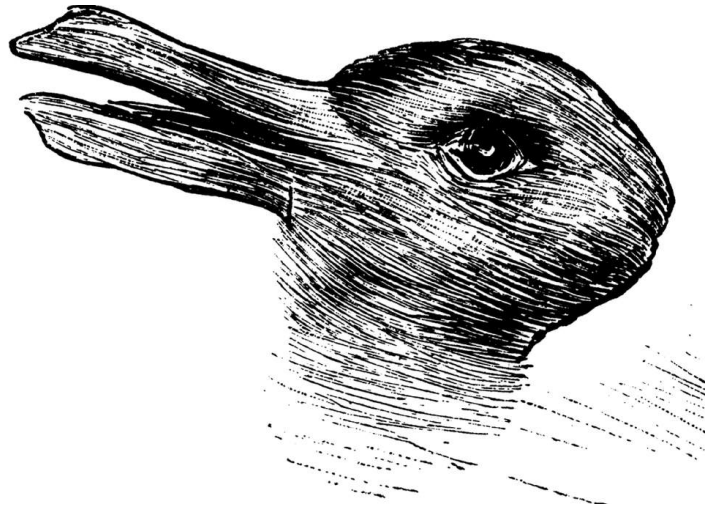
Mutta, koska se on hyvin henkilökohtainen kokemus, se tapahtuu vain yhdelle henkilölle kerrallaan.

C

Totuus tarttuu kännykkään ja huomaa kuinka sairas maailma on Valheen sanoista johtuen. Maailmassa on kirjaimellisesti satoja miljoonia valheita. Jotkut Totuuden liittolaiset ovat luoneet tarinoita Hänestä, mutta niitä on vastustettu, ne on poistettu ja jätetty huomiotta.

Miten sinä reagoisit?

- Pidätkö sinä parempana alastonta Totuutta vai hyvin puettua Valhetta?
- Miten sinä reagoisit alastomaan, ehkä hankalaan Totuuteen?
- Onko kontekstilla merkitystä?
Esimerkiksi: Kumpi on huonompi, ystävän valhe vai sanomalehden?
- Onko Totuus aina sama kaikille?

- Näetkö pupun vai ankan?
- Molemmat vastaukset ovat oikein ja totta!
- Totuus on joskus ilmiselvää, joskus osa tulkintaa

Totuus vs. Valhe

- Kuinka erotetaan valhe totuudesta?
- Kuinka erotetaan valhe henkilökohtaisesta tulkinnasta?

Muodostakaa ryhmiä ja kukin ryhmä lukee yhden seuraavista artikkeleista :

- A) [Sokeri = Tupakointi?](#)
- B) [Myrkyllistä riisiä?](#)
- C) [Seksistinen mainos kielletty](#)
- D) [Ilmastonmuutos](#)

Mitä mieltä sinä olet?

Ovatko esitetyt asiat uskottavia?

Miten päädyit lopputulokseen?

LUOTETTAVA INFORMAATIO

TARKKUUS

ASiantuntijuus

Ajankohtaisuus

Kattavuus

Objektiivisuus

TARKKUUS

- Onko tiedot luotettavia, eikä niissä ole kielioppi- ja kirjoitusvirheitä?
- Onko lähteet mainittu tietojen todentamista varten?
- Onko selvää, kuka vastaa materiaalin tarkuudesta?
- Onko linkkejä muihin luotettaviin lähteisiin?
- Jos materiaalissa on tilastoja, onko niiden lähteet ilmoitettu selvästi?

ASIAANTUNTIJUUS

- Ilmoitetaanko kirjoittajan (oikea) nimi?
- Mikä on kirjoittajan koulutustausta/kokemus? Voiko niiden perusteella häntä pitää alan asiantuntijana?
- Onko kirjoittajan ja instituution välillä selkeä suhde?
Onko instituutio arvostettu?
- Onko kirjoittajan tietoihin linkkiä?

AJANKOHTAISUUS

- Onko julkaisun päiväys esitetty ja tuore?
- Onko tietojen keräämisen päivämäärä esitetty?
- Ovatko verkkosivut ajan tasalla?
- Ovatko linkit tuoreita; esim. toimivatko ne?
- Esitetäänkö uusinta tietoa aiheesta?

KATTAVUUS

- Onko aiheen laajuus määritelty selvästi?
- Annetaanko tukimateriaaleja (viitteitä, kaavioita, tilastoja, grafiikoita jne.)?
- Annetaanko linkkejä muihin lähteisiin aiheesta?

OBJEKTIIVISUUS

- Onko tiedot esitetty mahdollisimman puolueettomasti?
- Perustuuko sivusto faktoihin vai pyrkiikö kirjoittaja muuttamaan lukijan mielipidettä?
- Pyritäänkö kuvilla vaikuttamaan käyttäjän mielipiteeseen? Ovatko ne emotionaalisia vai neutraaleja? Onko niitä muokattu?

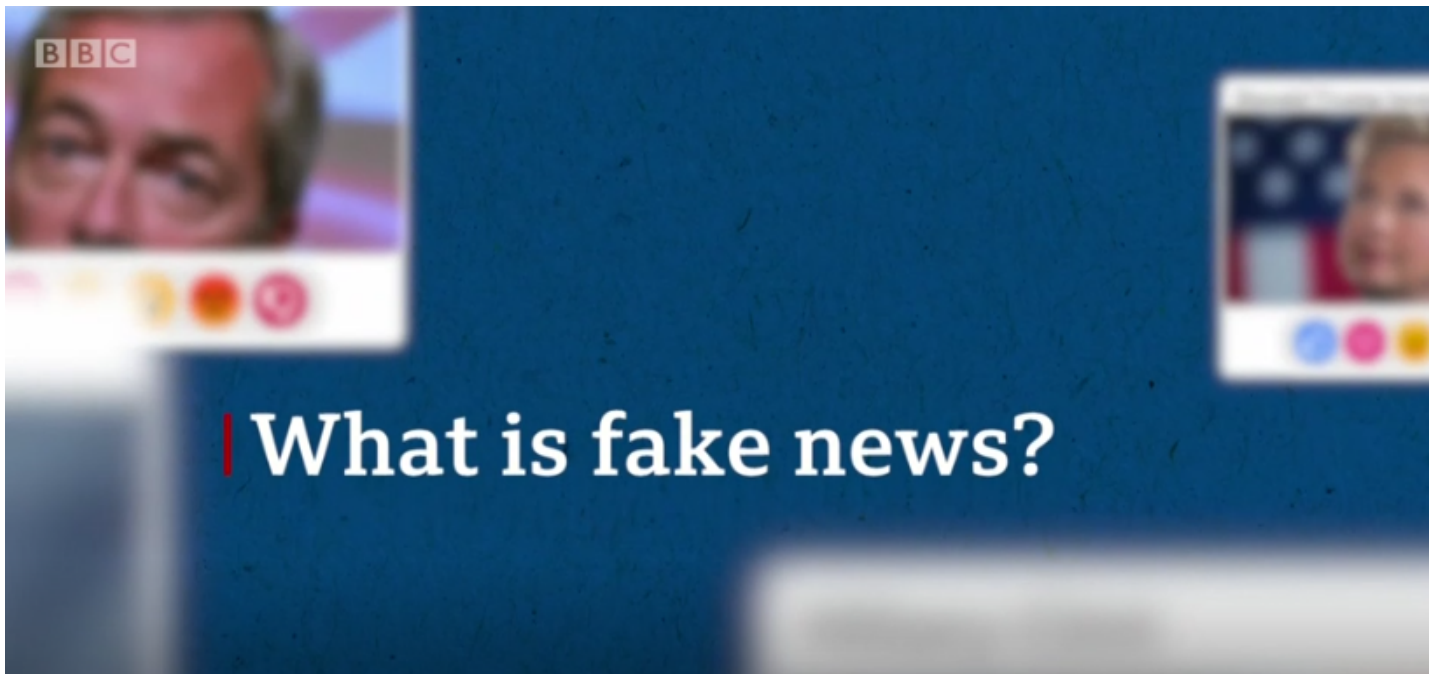
Miksi tämä harjoitus?

- Valeuutiset leviävät yhä enemmän– erityisesti internetissä, mutta myös printtimediassa ja TV:ssä
- Ne usein sekoitetaan oikeisiin uutisiin, joten niitä on vaikea erottaa toisistaan.

Kuinka valeuutiset voi huomata?

Kuinka valeutiset voi huomata?

Mitä valeutiset ovat?

Kahdenlaisia valeutisia:

- Tarinoita, jotka eivät ole totta
- tarinat ovat osittain totta, mutta eivät täysin paikkansapitäviä

Ja: Tosiasioita, joita ihmiset pitävät väärinä, koska he eivät ole samaa mieltä asiasta tai ne tuntuvat hankalilta.

HOW TO SPOT FAKE NEWS

CHECK YOUR BIASES
Consider if your own beliefs could affect your judgement.

ASK THE EXPERTS
Ask a librarian, or consult a fact-checking site.

IFLA
International Federation of Library Associations and Institutions
www.ifla.org

The graphic is framed by a dark blue border with a decorative bottom edge consisting of alternating red and dark blue triangles. The title 'HOW TO SPOT FAKE NEWS' is in large white letters on a dark blue background, with a magnifying glass icon over the letter 'O' in 'SPOT'.

Vinkki:

Katso suosittuja
valeutisia täältä :

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_fake_news_websites

Uudelleen arviointi uuden tiedon myötä

■ Seuraavaksi:

Arvioi uudelleen onko artikkelisi luotettava vai ei, kun olet oppinut nämä luotettavan tiedon kriteerit.

Muista: *On ok vaihtaa mielipidettä, jos saat uutta tietoa!*

Luotettavien alkuperäisten tietojen etsiminen

Miten etsitte tietoa hakukoneella?

- Miten etsit kuinka paljon 7 Euroa on USA:n dollareina tai puntina?
- Miten etsit tietoa mitä sana „precipitation“ tarkoittaa?
- Kuinka löydät tietyn kappaleen, joka soi päässäsi, mutta et tiedä esittäjää taikappaleen nimeä?

Eri hakutyylejä

Tietojen etsiminen Internetistä

- Sen perusteella, mitä kirjoitat hakukenttään, saat hakutermeihisi sopivia tuloksia
- Yritä etsiä samaa tietoa eri tavoin. Ole varovainen omien ennakkoluulojesi kanssa!
- Etsi:
  - ▷ „Kuuhun laskeutuminen“
  - ▷ „Kuuhun laskeutuminen todisteet“
  - ▷ „Kuuhun laskeutuminen huijaus“

Millaisia eroja huomaat?

Vinkkejä tiedonhakuun Internetistä- 1

- Käytä yleisiä substantiiveja/verbejä/adjektiiveja
„Wienin paras leipomo“
- Valitse sanat, joita todennäköisesti käytetään
etsimälläsi verkkosivulla.
  - ▶ “päänsärky hoito” sen sijaan, että kirjoittaisit
“mitä tehdä kun päähän koskee?”

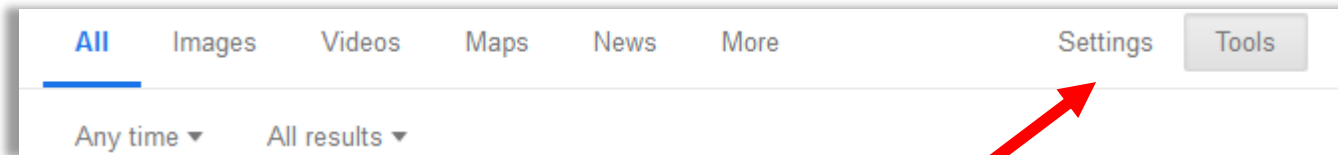
Vinkkejä tiedonhakuun Internetistä- 2

- Älä ole huolissasi oikeinkirjoituksesta tai isoista kirjaimista. Google ehdottaa sinulle parhaiten asiaan liittyvää tietoa
- Käytä käänteistä kuvahakua
  - ▶ Selvitä mistä kuva on peräisin ja kuka muu käyttää sitä

Vinkkejä tiedonhakuun Internetistä - 3

■ Suodata hakutuloksia!

- ▶ Käytä „Tools/ työkalut“ kohtaa, määritelläksesi kielen, aikavälin ja sen tulisiko tuloksia etsiä sanatarkasti

- ▶ Asetuksista löydät lisätietoa

Vinkkejä tiedonhakuun Internetistä - 4

- Käytä **tarkennettua hakua** rajataksesi tuloksia tarkemmiksi
- Varo hakutulosten painotuksia!
  - ▶ Google hakee asiaan parhaiten liittyvät vastaukset ja päättelee tämän analysoimalla käyttäjien kollektiivisia hakuja (näin myös automaattinen täydennys toimii).

Tiedon etsiminen Google -hakuoperaattoreilla

” “	+	OR	intitle:
*	( )	AND	info:
-	\$	define:	source:
~	IN	site:	related:

Viimeinen faktojen tarkistus!

- Käytä nyt Google hakuoperaattoreita ja tee artikkelillesi viimeinen faktojen
- 5 min jälkeen, kerro ryhmällesi mitä sait selville!

**Kiitos
osallistumisestasi!**

exemplar

SUSTAINABLE EDUCATION
SEAL
CYPRUS
ACTIVE LEARNING

HUBKARELIA

INNEO

The Rural Hub

